

Thesis Title	Voices from the Mekong: Social Networking and Identity Negotiation in the Era of “Regional Development” in a Thai-Lao Border Community	
Author	Ms. Pakakrong Makpun	
Degree	Master of Arts (Sustainable Development)	
Thesis Advisory Committee	Lecturer Dr. Chayan Vaddhanaphuti	Chairperson
	Lecturer Dr. Wasan Panyagaew	Member

ABSTRACT

This thesis is an ethnographic study about the survival tactics of local people living along the course of the Mekong River, in a border village between Thailand and Lao PDR. The field research was conducted mainly in a fishing village on the banks of the Mekong River called Ban Pak Ing situated in Chiang Khong district, Chiang Rai province, Thailand. However, since the study also deals with cross-border issues such as networks, the research site covered the other site of the Mekong in Laos, where local people from both sides are still closely connected. In the context of the Mekong regional development, the process of contemporary regionalization has brought varied benefits to many people across many nations. Inevitably, this process has also led to the marginalization of other groups, particularly for downstream people.

The study, therefore, aims to understand and investigate the complex livelihood of borderland communities along the Mekong River, focusing on network formations both horizontally with other Lao people on the opposite side of the Mekong in Lao PDR and also vertically with the local NGO in Chiang Khong. During the time of a “fish decline

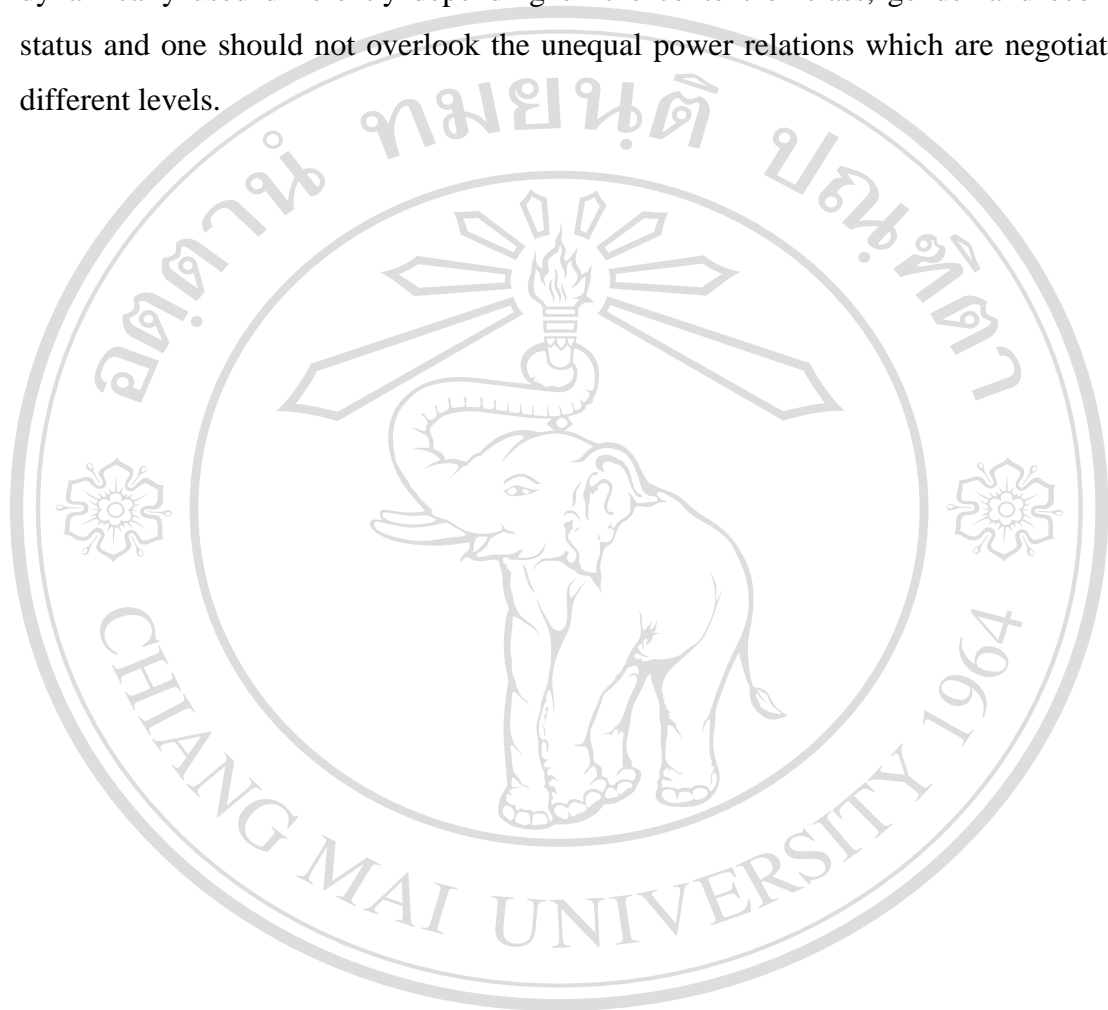
crisis” due to rapid blasting and the upper Mekong dam construction, the horizontal type of network between local people from both sides of the Mekong which has existed from before the modern nation-state era, has been reproduced to benefit both Thai-Lao people in Ban Pak Ing and also Lao people from the opposite side. During the Mekong regional development era, a new kind of vertical network has been established between local NGO and local people in Ban Pak Ing.

The study finds that Thai-Lao people in Ban Pak Ing have maintained and reproduced a network with their Lao kin and friends in order to get cheap labor in this ‘fish decline’ crisis. The thesis illustrates that different groups of people in Ban Pak Ing have employed their tactics in a variety of ways, in particular for the usage of their social capital which is also related to other capitals they can access in terms of economic and natural resources. Between the rich and the poor, the tactics for sustaining their livelihoods are different. In a complex local reality, the horizontal kind of network also involves unequal power relations between the Thai-Lao employers in Ban Pak Ing and their “*Phi-Nong Lao*” employees. Lao female workers, who come across the Mekong to work in tobacco fields, often find that as well as field work, they are required to work in their employee’s household. Nevertheless, their life struggle is not always inactive. Many Lao girls coming to work, also have another goal, that is to tactically look for their possible future “Thai” husband in a ‘Lao-Thai village’ like Ban Pak Ing, expecting to have a better life in terms of economic aspects.

Living at the Mekong borderland, the Thai-Lao people in Ban Pak Ing have distinguished themselves both from “Thai” people and “Lao” people from Lao PDR. They have carved out their own identity and dynamically choose to present their multiple identities in a different context. Joining an environment oriented NGO also provides a space for local people to negotiate with the hegemonic powers from China and the GMS countries. In this case, they tactically present themselves as “Children of the Mekong”, regardless of whether they are “Thai” or “Lao”.

In doing this, they have gained a ‘strategic identity’, attempting to announce themselves as ‘fishermen’ who should have rights over the riparian resources where their lives have been bonded together. Network formation with different groups of people has

shown that local people are not always passive; instead, they know who to make friends with in a time of difficulty. In a complex ground reality, tactics in everyday life are dynamically used differently depending on the context of class, gender and economic status and one should not overlook the unequal power relations which are negotiated at different levels.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	เสียงจากแม่น้ำโขง: การสร้างเครือข่ายทางสังคม และการต่อรองของ อัตลักษณ์ในยุคการพัฒนาภูมิภาค ในชุมชนชายแดนไทย-ลาว	
ผู้เขียน	นางสาว ผกากรอง มากพันธ์	
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาอย่างยั่งยืน)	
คณะกรรมการ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.ชยันต์ วรธนະภูติ	ประธานกรรมการ
	อาจารย์ ดร.วสันต์ ปัญญาแก้ว	กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นงานศึกษาด้านมานุษยวิทยา เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การดำเนินชีวิตของชาวบ้านริมแม่น้ำโขงในหมู่บ้านชายแดนประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มีการเก็บข้อมูลภาคสนามส่วนใหญ่ที่หมู่บ้านหาลาที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงคือบ้านปากอิง ในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย อย่างไรก็ตามงานศึกษานี้มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการข้ามพรมแดนอาทิ เครือข่ายข้ามน้ำโขง พื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามจึงครอบคลุมไปถึงอีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำโขงที่อยู่ในประเทศลาวด้วย เนื่องจากชาวบ้านยังมีการเชื่อมสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในบริบทของการพัฒนาภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง กระบวนการพัฒนาภูมิภาคในยุคร่วมสมัยนี้ได้นำผลประโยชน์มาให้แก่คนหลายกลุ่มด้วยกันในสังคม ทว่าในขณะเดียวกันก็ได้นำมาสู่การนำไปสู่ความเป็นชายขอบของคนกลุ่มอื่นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะชาวบ้านที่อยู่ทางตอนล่างของแม่น้ำโขง

ด้วยเหตุนี้งานศึกษาจึงได้เน้นการศึกษาเพื่อความเข้าใจในวิถีชีวิตท้องถิ่นที่ซับซ้อนของชุมชนชายแดนที่อยู่ริมแม่น้ำโขง โดยเน้นดูที่การสร้างเครือข่ายทั้งแบบแนวนอนกับชาวบ้านด้วยกัน และแบบแนวตั้งกับองค์กรพัฒนาเอกชนท้องถิ่นในอำเภอเชียงของ ในช่วงเวลาที่เกิดปรากฏการณ์ปลาตกลงเนื่องจากการระเบิดเกาะแก่งและการสร้างเขื่อนทางตอนบนของแม่น้ำโขง เครือข่ายแบบแนวนอน ระหว่างชาวบ้านสองฝั่งโขงซึ่งมีมานานก่อนเกิดรัฐชาติสมัยใหม่ได้มีการรื้อฟื้นสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ขึ้นมาใหม่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ทั้งกับชาวบ้านบ้านปากอิง และชาวบ้านจากฝั่งลาว และในยุคการพัฒนาภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเช่นนี้มีการสร้างเครือข่ายในแนวตั้งแบบใหม่กับองค์กรพัฒนาเอกชนท้องถิ่นและชาวบ้านปากอิงด้วยเช่นกัน

งานศึกษาพบว่าชาวไทยเชื้อสายลาวจากบ้านปากอิงยังคงรักษาและได้ผลิตซ้ำความสัมพันธ์แบบเครือญาติกับชาวลาวที่อยู่คนละฝั่งแม่น้ำโขงและใช้ประโยชน์กับเครือข่ายพี่น้องลาวโดยมีการนำแรงงานราคาถูกมาช่วยงานในยามที่ปลาในแม่น้ำโขงลดลง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านปากอิงหลายกลุ่มมีกลยุทธ์การดำเนินชีวิตที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ทุนหรือเครือข่ายทางสังคมที่ต่างกันสืบเนื่องจากต้นทุนอื่นๆที่แต่ละคนเข้าถึงหรือมีไม่เหมือนกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นชาวบ้านที่มีทุนทรัพย์มากและชาวบ้านที่มีทุนทรัพย์น้อยมีกลยุทธ์ในการหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตต่างกัน

บนพื้นฐานความเป็นจริงท้องถิ่นที่ซับซ้อน เครือข่ายความสัมพันธ์ในเนวนอนก็มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันด้วยระหว่างนายจ้างคนไทยเชื้อสายลาวที่บ้านปากอิงและลูกจ้างที่เป็น“พี่น้องลาว” ของพวกเขา สำหรับผู้หญิงชาวลาวที่ข้ามแม่น้ำโขงมาทำงานในไร่ยาสูบบ่อยครั้งพวกเธอเหล่านั้นต้องทำงานบ้านของนายจ้างด้วย ทว่าการต่อสู้ชีวิตของพวกเธอไม่ได้เป็นฝ่ายที่ถูกใช้งานเพียงอย่างเดียวเพราะว่าพวกเธอหลายๆคนมีกลยุทธ์เป้าหมายในการมหาสามิในหมู่บ้านคนไทยเชื้อสายลาวเช่นคนบ้านปากอิง โดยหวังว่าตนเองจะมีชีวิตที่ดีขึ้นในเชิงเศรษฐกิจ

การอยู่ที่ชายแดนแม่น้ำโขงคนไทยเชื้อสายลาวที่บ้านปากอิงแสดงให้เห็นความต่างของตัวเองจากคน “ไทย” กลุ่มอื่น และในขณะเดียวกันก็ต่างจากคน “ลาว” จากฝั่งประเทศลาวด้วย พวกเขาได้ผลิตอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมาใหม่ และเลือกที่จะแสดงอัตลักษณ์ที่หลากหลายของตัวเองในบริบทที่ต่างกันอย่างมีพลวัต การมีส่วนร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมของชาวบ้านยังได้ทำให้ชาวบ้านมีพื้นที่ในการต่อรองกับอำนาจจากจีนและจากประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในกรณีนี้ชาวบ้านเลือกที่จะนำเสนอตัวเองเป็น “ลูกน้ำโขง”ไม่ว่าพวกเขาจะเป็น “คนไทย” หรือ “คนลาว”

ในการทำเช่นนั้นพวกเขาได้สร้างอัตลักษณ์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อบอกว่าพวกเขาเป็น “คนหาปลา” ซึ่งควรที่จะได้รับสิทธิในการปกป้องทรัพยากรแม่ในแม่น้ำโขงที่วิถีชีวิตพวกเขาได้ผูกเชื่อมไว้ จะเห็นได้ว่าการสร้างเครือข่ายของคนแต่ละกลุ่มแสดงให้เห็นว่าพวกเขาไม่ได้เป็นผู้ถูกกระทำแต่เพียงฝ่ายเดียว ในขณะเดียวกันพวกเขาก็รู้ว่าคนกลุ่มไหนที่พวกเขาจะผูกสัมพันธ์ด้วยในยามยากลำบาก บนพื้นฐานความเป็นจริงที่ซับซ้อน กลยุทธ์ในชีวิตประจำวันได้ถูกนำมาใช้อย่างมีความเป็นพลวัต และแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับบริบทของชนชั้น เพศสภาพ และสถานะทางเศรษฐกิจของแต่ละคนด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่ควรมองข้ามความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซับซ้อนและไม่เท่าเทียมกันที่มีการต่อรองเกิดขึ้นในหลายระดับด้วยเช่นกัน